

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 8 april 2020

Saken

Bosättning

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om studiemedel för studier i Spanien med start den 27 januari 2020. I samband med ansökan anförde NN bland annat följande. Han är svensk medborgare sedan födseln och hans pappa också. Pappan bodde flera år i Spanien innan han år 2011 återvände hem till Sverige där han började jobba. Han har sedan han var liten rest ofta till Sverige för att träffa sin familj och vänner till föräldrarna. – NN bifogade ett flertal dokument gällande den sökta utbildningen samt ett anställningsavtal avseende pappan.

CSN avslog ansökan med hänvisning till att NN inte uppfyller kravet på bosättning i Sverige och till att hans tidigare bosättning utomlands heller inte kan jämföras med bosättning i Sverige. Av skälen till beslutet framgår bland annat följande. CSN har bedömt att det inte finns synnerliga skäl att göra undantag från kravet på bosättning. NN kan heller inte få studiemedel enligt EU-rätten, eftersom CSN bedömt att han inte är tillräckligt samhällsintegrerad i Sverige. NN kan heller inte bedömas som barn till migrerande arbetstagare eftersom det har gått för lång tid sedan hans förälder nyttjade sin rätt till fri rörlighet inom EU. Hans förälder har sedan den 29 november 2011 varit stadigvarande bosatt i Sverige och kan därför inte längre bedömas som migrerande arbetstagare enligt EU-rätten.

NN överklagade beslutet och anförde i huvudsak följande. Han anser sig vara samhällsintegrerad i Sverige med starka familjeband och är svensk medborgare sen födseln. Hans tanke är att fortsätta studierna i Sverige när han är klar med grundutbildningen i Spanien. Hans pappa är skriven och stadigvarande arbetade och

boendes i Sverige, men även i Spanien sedan 2011. På grund av familjesituationen har han varit i Spanien ett antal dagar varje månad sedan år 2011.

CSN överlämnade ärendet och anförde bland annat följande i ett yttrande. NN har inte varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren. Det har inte framkommit några förutsättningar för undantag från kravet på bosättning. Inte heller har det framkommit några synnerliga skäl.

YY, pappa till NN, återvandrade till Sverige den 29 november 2011, efter att under cirka 20 år varit bosatt med sin familj i Spanien. Det framgår också att NN:s pappa är arbetstagare i Sverige under NN:s studietid. Vid tidpunkten för studiestart den 27 januari 2020 har det alltså gått mer än åtta år sedan NN:s pappa nyttjade sin rätt till fri rörlighet inom EU. CSN bedömer att det är för lång tid för att NN:s pappa fortsatt ska kunna ses som migrerande arbetstagare i sitt hemland Sverige. Enligt CSN:s bedömning är inte heller regelbundna (månatliga) besök hos sina barn i Spanien detsamma som att NN:s pappa nyttjar sin rätt till fri rörlighet för bosättning i ett annat EU-land. CSN bedömer att NN:s pappa inte längre har status som migrerande arbetstagare enligt EU-rätten och således kan hans svenska son, NN, vid studiestart inte bedömas uppfylla de EU-rättsliga villkoren som barn till migrerande arbetstagare. CSN anser att överklagandet ska avslås.

NN har, efter att ha tagit del av CSN:s yttrande, inkommit med ytterligare synpunkter i ärendet och anförde bland annat följande. Han anser att det är respektlöst att CSN likställer den rörlighet pappan haft mellan Stockholm och Barcelona sedan 2011 med månatliga vistelser på mellan 4 – 14 dagar beroende per månad, med ”semestervistelser”. Vistelserna har inneburit ett antal arbetsdagar – distansarbete – i Spanien samt uppehållandet av en bostad för att pappan ska kunna jobba hemifrån där. Han anser att han har rätt till studiestöd från Sverige enligt EU-rätten.

Överklagandenämnden begärde ett förhandsavgörande från EU-domstolen. Frågan tog sikte på om en medlemsstat (hemlandet) kan i förhållande till en återvändande migrerande arbetstagares barn – utan hinder av artikel 45 FEUF och artikel 7.2 i förordning 492/2011 – mot bakgrund av hemlandets ekonomiska intressen uppställa som krav att barnet har anknytning till hemlandet för att bevilja barnet studiestöd för utlandsstudier i den andra medlemsstat i EU där barnets förälder tidigare arbetade (värdlandet), i en situation där

- i. barnets förälder efter återkomsten från värdlandet lever och arbetar i hemlandet sedan minst åtta år,
- ii. barnet inte följde med sin förälder till hemlandet utan sedan födseln alltså lever i värdlandet, och,
- iii. hemlandet uppställer samma krav på anknytning i förhållande till andra medborgare i hemlandet som inte uppfyller bosättningskravet och som ansöker om studiemedel för utlandsstudier i ett annat land inom EU?

EU-domstolen har i sitt avgörande, som svar på Överklagandenämndens fråga, framhållit bland annat följande. En migrerande arbetstagare och dennes familjemedlemmar kan visserligen göra gällande rätten till likabehandling gentemot värdlandets myndigheter, men att detta inte gäller om den potentiellt diskriminerande situationen avser den migrerande arbetstagarens hemland, vilket således innebär att

artikel 7 i förordning 492/2011 inte är tillämplig. Artikel 45 FEUF kan åberopas gentemot en medlemsstat av dess egna medborgare om åtgärder som kan hindra eller avskräcka dessa medborgare från att lämna sin medlemsstat. I aktuellt fall konstaterar EU-domstolen att om arbetstagaren önskar utöva sin rätt till fri rörlighet, blir beviljandet av studiestöd för eftergymnasiala studier inte enbart beroende av arbetstagarens val, utan även av hans eller hennes eventuella framtida barns val samt av en rad hypotetiska framtida omständigheter. En sådan situation som bygger på en rad omständigheter som är alltför hypotetiska och indirekta, kan således inte påverka arbetstagarens val att utöva sin rätt till fri rörlighet och kan därmed inte anses utgöra ett hinder för den fria rörligheten för arbetstagare. Detta innebär att den aktuella svenska lagstiftningen inte kan anses utgöra ett enligt artikel 45 FEUF förbjudet hinder för den fria rörligheten för arbetstagare.

NN har beretts tillfälle att yttra sig med anledning av avgörandet och inkommit med bland annat följande synpunkter. Domen säger inte att han inte skulle vara "barn till en migrerande arbetstagare". Den säger endast att den svenska lagstiftningen inte hindrar den fria rörligheten för arbetstagare. Han anser att hans anknytning till Sverige är stark med tanke på medborgarskap, familjeband, täta vistelser i Sverige, kultur och samhället generellt. Han är barn till en migrerande arbetstagare i Sverige och har tillräcklig samhällsanknytning.

Författningsbestämmelser m.m.

Svenska nationella bestämmelser

Av 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen (1999:1395) framgår att studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige om den studerande har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren.

I 12 kap. 6 § CSNFS 2001:1 anges följande. Det krav på bosättning som anges i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen gäller inte för en person som

1. uppfyllde bosättningskravet när han eller hon började sina utlandsstudier med studiemedel enligt studiestödslagen eller med utbildningsbidrag för doktorander, och
2. fortsätter att läsa med sådant stöd utan uppehåll.

I 12 kap. 6 a § CSNFS 2001:1 anges att kravet på bosättning inte gäller för en svensk medborgare som bosatt sig i utlandet på grund av sjukdom om han eller hon tidigare har varit bosatt i Sverige.

I 12 kap. 6 b § CSNFS 2001:1 anges att om det finns synnerliga skäl lämnas studiemedel även om den studerande inte uppfyller kravet på bosättning i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen.

EU-rätten

I artikel 21 FEUF anges bland annat att varje unionsmedborgare ska ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av

de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförandet av fördragen.

I artikel 45 FEUF anges bland annat följande.

1. Fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom unionen.
2. Denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor.
3. Den ska, med förbehåll för de begränsningar som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa, innefatta rätt att
 - a) anta faktiska erbjudanden om anställning,
 - b) förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål,
 - c) uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning där i överensstämmelse med de lagar och andra författningar som gäller för anställning av medborgare i den staten,
 - d) stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där, på villkor som ska fastställas av kommissionen i förordningar.

I artikel 7.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen anges att arbetstagaren ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare.

Överklagandenämndens bedömning

I ärendet är klarlagt att NN inte har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren inför studiestarten den 27 januari 2020 och att han inte uppfyller det nationella bosättningskravet. Frågan är då om han kan härleda rätt till studiemedel från EU-rätten.

Av EU-domstolens dom i mål C-638/20 (MCM) avseende den nu aktuella prövningen framgår att artikel 7 i förordning 492/2011 inte är tillämplig i aktuellt fall eftersom den syftar till likabehandling för arbetstagare i värdlandet, dvs. i aktuellt fall Spanien. NN kan således inte få rätt till studiemedel med hänvisning till att fadern skulle vara migrerande arbetstagare i Sverige. Artikel 45 FEUF utgör dock inte hinder för att pröva om NN har tillräcklig samhällsanknytning till Sverige för att kunna beviljas studiemedel för studier i Spanien.

Den återstående frågan är därmed om NN genom sitt eget EU-medborgarskap kan härleda rätt till svenskt studiestöd från EU-rätten genom sin samhällsanknytning. EU-domstolen anförde i sitt avgörande den 18 juli 2013, i de förenade målen C-523/11 och C-585/11, Prinz och Seeberger, att det får förekomma krav på anknytning och integration, men att det inte får vara fråga om en allt för generell begränsning som utgör hinder mot den fria rörligheten och att det istället bör ankomma på den nationella domstolen att avgöra den verkliga graden av anknytning. – Detta innebär, som nämnden tidigare har uttalat, att det svenska bosättningsvillkoret för studiemedel inte kan tillämpas generellt vid bedömningen av om en unionsmedborgare har rätt till studiemedel. Några av de faktorer som kan vägas in, och som finns uppräknade i det nämnda avgörandet från EU-domstolen, är t.ex. om

den sökande är medborgare i landet och genomfört en betydande del av sin skolgång där. Även faktorer som att fastställa centrum för levnadsintressen, familjeband, anställning, språkkunskaper eller andra sociala eller ekonomiska band kan visa sådan anknytning.

NN är 24 år gammal bor i Spanien och är svensk medborgare. Hans pappa bor och arbetar i Sverige och NN har uppgett att han regelbundet besökt Sverige i hela sitt liv samt att han planerar att fortsätta sin utbildning i Sverige efter att han klarat grundutbildningen i Spanien.

NN har, med hänsyn till vad som framkommit, viss samhällsanknytning till Sverige. Vid en sammantagen bedömning finner dock Överklagandenämnden att NN:s samhällsanknytning till Sverige i studiestödshänseende inte är tillräcklig för att han ska kunna härleda rätt till svenskt studiestöd ur EU-rätten för de aktuella studierna i Spanien.

Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet avslås.

Robert Dalman

Maria Lekarkina

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin, Jonathan Sjölander och Helena Söderberg

Föredragande: Maria Lekarkina

Kopia till CSN och CSN:s Rättsavdelning
Kopia till Utbildningsdepartementet